

Roman Čilek

AGONIE

DRAMA POSLEDNÍCH
DNŮ A HODIN VÁLKY

SVAZEK 1

AGONIE

DRAMA POSLEDNÍCH
DNŮ A HODIN VÁLKY

PRAŽSKÁ VYDAVATELSKÁ SPOLEČNOST
NAKLADATELSTVÍ EPOCHA

Agonie – původem z řečtiny: „zápas se smrtí“,
konečné stadium umírání.
Slovníkový výklad pojmu

„Krutost je jako světlo. Přejíždí z místa na
místo. Jenom na chvíli mu unikáme.“
Graham Green

„Zbabělci vždy prahnou po smrti lidí,
kteří jim překážejí.“
George Bernard Shaw

Roman Cílek

AGONIE

**DRAMA POSLEDNÍCH
DNŮ A HODIN VÁLKY**

Copyright © Roman Cílek, 2007

RMK ČR E 17663

ISSN 1802-6915

ISBN 978-80-7250-389-6 (PRAŽSKÁ VYDAVATELSKÁ SPOLEČNOST)

ISBN 978-80-87027-45-5 (NAKLADATELSTVÍ EPOCHA)

Úvodem

Druhá polovina dubna, počátek května 1945.

Válka je velkým, ba až magicky bizarním romanopiscem. Propojuje spoustu nitek bez ohledu na vzdálenosti, snahy o dodatečné zkreslení, případně pečeteř na dveřích tajných archivů. S plnou vahou se to dá říci zejména o klíčových okamžicích válek, jimiž jsou především jejich počátky a konce, a bylo tomu tak i u námětu této knížky.

Nezáviděníhodné prvenství mělo tehdy, v průběhu úplného finále válečného konfliktu, území Čech a Moravy. Na většině míst evropského kontinentu se již frontové dění uzavřelo, leckde měli příležitost oslavovat své osvobození, u nás však ještě ne. A nešlo jen o pohyby a střety vojsk. Českomoravský prostor byl v té době poznamenán také v podstatě nesmyslnou a logice válčení se vymykající smršťí teroristických a zastrášovacích akcí, jaké ve srovnatelné míře nepoznal za celé období okupace a války, přičemž patří k málo známým skutečnostem, že se na těchto zločinech nepodílely jen speciální oddíly SS, ale i jednotky wehrmachtu.

Jde o celý řetězec vzájemně propojených událostí.

O tříšť, kterou není snadné zmapovat.

Jako kdybyste chtěli sevřít do dlaní vítr...

Ve chvíli, kdy se dramatické dění dává do pohybu, který s sebou strhává vše, co mu stojí v cestě, lze jen nesnadno volit zdrženlivý tón vyprávění, v němž má každý detail své přesně vyměřené místo a poslání. Křeč setrvačnosti pomine

a vše se rozpadá do nespočetného množství minut a někdy i vteřin. Každý z těchto dílečků času a činů má svůj význam, protože jeden by nemohl existovat bez druhého. A jen ve všech dohromady, v jejich zřetězení, je ta pravá síla dění. Kdo však posoudí, který z nich, z těch dílečků, je důležitější, kdo určí, že toto lze vynechat, a toto ne? Je to mozaika a kamínky jsou nestejně velké, jeden hranatý, druhý oblý, zapadají do sebe i si vzájemně překáží, doplňují se a také popírají. Ano – je to tříšť, ale ten, kdo chce pochopit, co vše se za ní skrývá, kdo za příběhy popsanými vnímá i ty nepopsané, za jmény vyslovenými slyší i nevyslovené, ten pochopí.

Zcela určitě pochopí.

„Cvičné zabíjení“ v lese Sovovka

OČEKÁVÁNÍ

Duben pětáctýřicátého roku.

Konečně již poslední či ještě předposlední měsíc války?

V lesích, lemujících moravské město Třešť jako věnec hlavu nevěsty, se vlády s neodvolatelnou platností ujalo jaro, aby i z nezapadlejších koutů vytlačilo zbytky zimy a vzduch přesytilo vůní, z níž se dala vycítit síla neměnného řádu přírody.

Ale i v přeneseném významu nadcházela čas velkých změn.

Válka, trvající již šestý rok, se den po dni a doslova ze všech stran přibližovala k území historických zemí Čech a Moravy, jimž nacisté v březnu 1939 vnutili ponižující název protektorát. Vojska sovětského 2. ukrajinského frontu, útočící v bratislavsko-brněnském směru, rozprášila na přelomu března a dubna německé jednotky na jihozápadním Slovensku a zatlačila je až k řece Moravě před Lanžhotem. Už 4. dubna byla osvobozena Bratislava. Ve stejné době se probíjel 4. ukrajinský front přes polsko-československé hranice a mířil k Ostravě. Atmosféru na Moravě poznamenávaly počátkem dubna i boje o Vídeň. Hitlerovské vedení sem soustředilo všechny posily, o kterých se – a většinou mylně – domnívalo, že je může na jiných úsecích postrádat. V jihomoravském pohraničí byla zastavena autobusová doprava a zabavená vozidla musela sloužit k přepravě vojáků. Zoufalou obranu Vídně neúprosně vyžadoval sám Adolf Hitler, protože pád hlavního města jeho rodného Rakouska by ho – jak sám prohlásil – „hluboce ponižil“. Připočteme-li k tomu všemu i skuteč-

nost, že v Bavorsku postupovali k našim hranicím také američtí vojáci z V. sboru 3. armády generála George S. Pattona, dalo by se říci, že bylo pro nacisty v podstatě už vše ztraceno, leč zlovolná totalitní ideologie nedovolovala přiznat konečnou porážku. Až do poslední chvíle – a právě Třešť se stane nejnázornějším potvrzením této pravdy – mělo trpět obyvatelstvo okupovaných zemí i samotného Německa. Až do vyvrcholení úplné katastrofy měli umírat lidé ve jménu nesmýslných a jakéhokoliv rozumového jádra zbavených iluzí. Dne 12. dubna bylo zveřejněno provolání nejvyšších činitelů branné moci, SS a nacistické strany, v němž se i nevybíravě vyhrožovalo:

„Města leží na důležitých dopravních křižovatkách. Musí se proto hájit a držet až do krajnosti... Bojovní velitelé, jmenovaní v každém městě, jsou osobně odpovědní za dodržení tohoto rozkazu... Jestliže se zpronevěří vůči této vojenské povinnosti a úkolu, budou odsouzeni na smrt...“

Nic z toho nepomáhalo.

Na říši dopadal úder za úderem.

Třináctého dubna padla Vídeň.

Patnáctého dubna se z předmostí na řece Moravě rozvinul útok na Brno.

Nic už nyní nemohlo zastavit překotný běh dění.

Bylo tu již jen očekávání.

Očekávání válečného finále, v němž však chvílím ulehčení bude ještě předcházet četná bolest. Také Třešť, město na Českomoravské vysočině, zaznamenala tehdy dílčí tragédii, o níž se dlouho šířily pouhé legendy – a která jako kdyby pronikavým akordem předznamenávala události příští.

TAJNÉ HLOUBENÍ BUNKRU

„Tři nerozluční kamarádi,“ zapsal Josef Mottl do dobové místní kroniky, „chlapci po vyučení a hned nasazení v továrnách k nádeničině, pustili se do všemožně jimi skrývané práce. S nikým se celkem neporadili, téměř nikomu nic nesvěřili.

Odpřísáhli si, že nikdo nesmí ani slovem prozradit jejich romantické plány a touhy. Jakmile jen měli chvílku volného času, hned všichni spěchali do přitní tichého lesa Sovovka. Tam několika lopatami, krumpáči a rýči zakousli se do země.

Hloubí podzemní úkryt.

Bunkr.

Chtějí se v něm scházet po radostném putování lesem, mohou se v něm ukrývat před nepohodou a vypočítávají si už na prstech, že se v něm zanedlouho zabezpečí natrvalo, jakmile se ještě více přiblíží poslední okamžiky války. Po úmorných hodinách dobrovolné práce se lze dostat do krytu nejen celkem nepozorovaně, ale i pohodlně.

Chlapci se v něm zařídili, jak jen bylo možné...

Nyní sedí uvnitř a spřádají další plány. Náhodou a nečekaně se jim podařilo navázat spojení s příslušníkem Hlinkovy gardy. Celá rota je jich ubytována v živnostenské škole. Gardista byl poměrně mladý člověk, téměř stejného věku jako oni. Dali se s ním do řeči. Po několika krátkých schůzkách jim gardista důvěrně sdělil, že by se chtěl dostat ze sevření vojenské disciplíny. A se svým přáním není prý sám! Má kamaráda stejného smýšlení a se stejnou touhou...

Jenom kdyby jim chtěl někdo pomoci!

– A nebylo by to zadarmo, slibuje. Za civilní šaty dáme samopal a navíc přidáme i pistoli.

Chlapci se radí a připravují pomoc svému novému známému a jeho kamarádovi. Zvláště když to bude za zbraně. Ty se přece tolik hodí partyzánské skupině! A jak je tím všechny překvapí. Ti nejmladší jsou nejiniciativnější. Určitě to stojí za tu námahu. A vlastně bez rizika. Gardisté asi také cítí konec války a chtějí se ztratit se zdravou kůží. Jeden z mládenců nabízí, že pro začátek může k oblečení zběhů přinést modráky a blůzu, druhý slibuje starší oblek. Každý sám sobě určuje úkol, co všechno musí do příští schůzky obstarat a zajistit, aby výměna proběhla nenápadně.

– A nikomu ani slovo. Ani doma!

– Kámen, voda!

Při odchodu si slavnostně tisknou ruce. Pomohou potřebným, aby se sami stali ještě odvážnějšími při překonávání překážek, které by se jim snad chtěly postavit do cesty.“

RE-VÍ ROVNÁ SE REVOLUCE VÍTĚZÍ

Čest kronikáři. Poctivě sepsal, co tehdy věděl a mohl vědět. Přesto však pro budoucnost zůstalo k zodpovězení mnoho otazníků. Především – jednali oni „tři nerozluční kamarádi“ jen tak na vlastní pěst, s příměsí romantiky a bez jakéhokoliv spojení? A potom – jaká to byla vlastně „gardistická rota“, jejíž mužstvo se usadilo v třeštské živnostenské škole na náměstí?

První odpověď je jednodušší než druhá.

Představme však nejdříve hlavní aktéry, jejichž jména kronikář nevedl. Radiomechanik Jaroslav Straka a absolvent náměštské obchodní školy Vladimír Kukrecht, oba narození v dubnu 1925 – tedy v té době dvacetiletí, třetím byl jednadvacetiletý Rostislav Dvořák, který utekl z totálního nasazení v Německu, zdržoval se potom doma jaksi načerno a věřil, že ve zmatcích dané doby mu to už projde. Straka a Dvořák pocházeli z Třeště, zatímco Kukrecht se narodil v Dolním Kubíně na Slovensku a jeho otec – četník – se do Třeště přestěhoval v devětatřicátém roce. Byli tři, byli mladí, chtěli přispět k porážce hákového kříže a tudíž navzdory riziku toužili po činech. Nějaký čas hledali spojení a pak je konečně našli. Odbojová skupina, vzniklá na Třebíčsku, nesla název RE-VÍ. Znamenalo to: REVOLUCE VÍTĚZÍ. S postupem času čím dál víc přecházela na partyzánský způsob boje, postarala se o několik destrukcí i přeпадů – a také se její působnost postupně rozšířila do Jihlavy a odtud na Dačicko a do Třeště. Zdejší buňku RE-VÍ představovali mimo jiných právě ti tři: Straka, Kukrecht a Dvořák. Vybuodovali si už zmiňovaný bunkr v lese zvaném Sovovka, dostali za úkol pozorovat některé Němcům sloužící objekty v Třešti a okolí a měli v plánu i dal-

ší věci, ale ze všeho nejvíc je tížil nedostatek zbraní. A zřejmě právě tato okolnost, tedy touha po zbraních – doplněna přirozeným nedostatkem nejen odbojových, ale i lidských zkušeností – je potom přivedla k osudnému spojení s šikovně mluvícím, údajně po dezerci toužícím „gardistou“ a tím potažmo ke všemu, co následovalo...

Logicky na to navazuje řádově vyšší otázka druhá.

Kdo byli ti „gardisté“ v živnostenské škole?

Pro odpověď je třeba vrátit se o několik měsíců nazpět.

EINHEIT JOSEF, ČÍSLO POLNÍ POŠTY 23222

Bratislava, září 1944.

Hlavní znaky: neklid a nervozita.

Co bude dál?

Část Slovenska, k němuž se přibližovala fronta, se již od konce srpna ocitla v plamenech povstání, jehož se spolu s odbojáři a partyzány zúčastnilo mnoho slovenských vojáků a důstojníků. Němci ruku v ruce s představiteli mocenských složek Tisova režimu samozřejmě nemohli jen přihlížet a mobilizovali síly. V hlavním městě Slovenského štátu měl nyní rozhodující slovo obávaný generál SS Gottlob Berger, protipartyzánský specialista přímo z Himmlerova štábu. „Přijel jsem,“ vyjádřil se k tomu zcela bez obalu, „vzít těm ze Slováků, kteří nám vpadli do zad, chuť na jakékoli rebelie. Tohle tady je prostor, který říše potřebuje mít nyní klidný. A taky klidný zůstane – o to se se svými lidmi postarám.“ V zájmu tohoto poněkud zvláštního klidu se sem soustřeďovaly stále další německé posily. Nejen záložní útvary wehrmachtu, ale hlavně jednotky se zcela zacíleným určením.

Připravoval se protiúder...

Pod tlakem válečných okolností se po dlouhá léta někdy až nenávistně soupeřící nacistické tajné služby narychlo učily koordinovat své cíle. A tak zhruba dva tisíce mužů z bývalé zvláštní divize vojenské zpravodajské služby (abwehru) s názvem Brandenburg posílilo esesácké stíhací svazy, vedené

špičkovým specialistou „třetí říše“ na teror a diverzi SS-obersturmbannführerem Ottou Skorzenym. V rámci stíhacího svazu SS Südost (Jihovýchod), do něhož byl již předtím včleněn svaz Slowakei, vznikly či se z původní podoby zreformovaly tři speciální jednotky. První z nich dostala jméno Edelweiss (Protěž) a později se do historie zapíše vražednými zastrášovacími operacemi na území Slovenska, druhému celku přidělili poetické označení Schneewittchen (Sněhurka), zatímco pro třetí jednotku byl určen krycí název mnohem prostší – Josef.

Tedy Einheit Josef.

Číslo polní pošty 23222.

Operační zadání pro formující se jednotku bylo poměrně přehledné. Úkol pro budoucnost: boj v týlu postupující Sovětské armády, tedy v podstatě záškodnická činnost. Úkol pro přítomnost: urychlený, ale o to důkladnější výcvik a získávání praktických zkušeností v akcích proti sovětským a československým partyzánům či odbojářům, přičemž se mělo dle možností využívat také provokatérské činnosti včetně vytváření falešných partyzánských skupin, které měly svými činy kompromitovat osvobozené hnutí. Zárodek jednotky se brzy po svém vzniku přesunul z Badenu u Vídně na Slovensko, jmenovitě do Trenčianských Teplic. Štáb usazený v hotelu Panonia tvořili říšští, sudetští a slovenští Němci. Pro řadové nasazení bylo však třeba hledat dobrovolníky mezi těmi Slováky, kteří z různých příčin vsadili na nepřítelovu kartu, či s ní aspoň dočasně koketovali.

Kdo měl na starosti jejich výběr a získávání?

Především zpravodajská skupina zřízená u hlavního velitelství Hlinkovy mládeže pod vedením dr. Jankoviče. V prosinci roku 1965 o tom ve valdickém vězení vypovídal vysoký černovlasý muž s neklidnýma očima člověka, který často musel skrývat svou pravou totožnost – odsouzenec jménem Jozef Vicen: „Členem zpravodajské skupiny Hlinkovy mládeže jsem se stal v září 1944. Naším posláním bylo shro-